

WIE ZIJN DIE MENSEN?

Inhoud

Zuid	11
Bijlmer	79
Noord	111
Centrum	151
West	205
De Pijp	261
Oost	281

Proloog

Op pagina 187 van dit boek wordt een vraag gesteld aan Anne-Marie Grijzenhout, de eigenaar van Café Nol in de Westerstraat. Die vraag luidt: is de Jordaan veranderd?

Haar antwoord: ‘Een ander zal ja zeggen. Ik zeg nee. Of de buurt veranderd is: dat hangt af van hoe jij meebeweegt met de flow van ontwikkelingen die je altijd hebt in een stad. Je kunt je hakken in het zand zetten en roepen dat vroeger alles beter was. Alleen beweert iedere generatie dat. Mijn ouders zeiden het al tegen mij en nu zeg ik het tegen mijn dochter. Waar het om gaat: wat zijn jouw mogelijkheden om mee te bewegen? Dat het anders is, maakt het niet altijd slechter.’

Aan het begin van 2022 begon ik voor *Het Parool* iedere week met een Amsterdammer te praten over de stad. De aanleiding: het was een gespreksonderwerp geworden met mijn vrienden. De mensen met wie ik opgroeide in Amsterdam hadden dezelfde ervaring als ik. Wij zaten, in onze beleving, zelf op school met de kinderen van Amsterdammers. Nu stonden we als ouders op het schoolplein en werden, in onze beleving, omringd door moeders en vaders die van buiten kwamen.

Wie zijn die mensen? Waar komen ze ineens vandaan? (Meestal uit de rest van Nederland.) En waarom vinden wij, geboren Amsterdammers, ons hier zo over op? In onze eigen beleving zijn wij uniek, maar het gevoel is natuurlijk van alle tijden. Iedereen klaagt over Amsterdam en toch willen we er allemaal wonen.

In het boek staan vijftig gesprekken met Amsterdammers, op niet-wetenschappelijke wijze ingedeeld in zeven buurten. Bijlmer en De Pijp hebben hun eigen afdeling gekregen, Jordaan niet. De arbitraire reden: daarvoor waren te weinig van de gesprekken uitgesproken Jordanees.

Jordaan is onderverdeeld bij centrum. Wat zo mooi is aan Amsterdam: over het centrum van de stad praat René Froger (opgegroeid in de Tweede Anjeliërsdwarstraat en daarna bij het Frederik Hendrikplantsoen, randje Jordaan, maar ja: café Bolle Jan, de bodega van zijn vader, is natuurlijk weer Rembrandtplein) met dezelfde passie als Hedy d'Ancona (opgegroeid in Leiden, later een half mensenleven op een gracht).

Die schoonheid zag ik zelf tijdens het gesprek met Dries Roelvink (ouders uit de Jordaan, maar geboren aan de Ruysdaelkade, dus ingedeeld bij De Pijp). In niets lijkt het leven van Dries Roelvink op dat van mij. Wij delen geen interesses, begeven ons in verschillende kringen en zien er anders uit in een gele zwembroek.

Maar zijn jeugd was, weliswaar een paar jaar eerder, 500 meter bij die van mij vandaan. Wij wisten allebei precies wat die halve kilometer afstand betekende, dat het stond voor twee verschillende sociale klassen. De zijne wat volkser dan de mijne. Hij stopte op zijn veertiende met school, ik ging naar het gymnasium. Als Dries vertelde dat hij zijn eerste plaatjes luisterde in een zaak aan de Ceintuurbaan, dan wist ik dat het de winkel was van Unico Glorie. In niets lijken wij op elkaar, maar dankzij Amsterdam konden we praten als oude vrienden.

Overal voelen mensen deze kinderlijke trots op het kleine stukje aarde waar ze vandaan komen, maar in Amsterdam is het nog net iets sterker. Wij wijzen onze landgenoten er met net wat meer plezier op: wisten jullie wel dat Amsterdam in de wereld beroemder is dan Nederland? Dat wij eigenlijk groter

zijn dan de rest van dat landje, waar – in onze beleving – niet veel bijzonders gebeurt?

Kinderlijk, maar daarom niet minder veelzeggend, is ook de manier waarop sommige Amsterdammers antwoord geven op de wekelijkse vraag die ik stel over het steekwoord 'import'. Die vraag luidt: import, oftewel mensen uit de rest van Nederland die verhuizen naar de hoofdstad, kunnen dat echte Amsterdammers worden? Ik beschouw het als een strikvraag, want wanneer je hier 'Amsterdam' zou vervangen door 'Nederland', dan zou het getuigen van een niet erg open geest om te antwoorden: nee, mensen die uit een ander land komen, dat kunnen geen Nederlanders worden.

Toch zijn er veel Amsterdammers, ook immigrantenkinderen, die strenge regels hanteren. Die vinden: als je hier niet bent geboren kun je nooit een echte Amsterdammer worden. De gedachtenkronkels waarmee ondervraagden tot deze conclusie komen zijn indrukwekkend. Rapper Adje (Surinaamse vader die op Curaçao had gewoond, moeder die ook van dat eiland komt) werd geboren in Rotterdam, maar verhuisde naar de Bijlmer toen hij vier was.

Zijn antwoord op de vraag over import: 'Om een Amsterdammer te zijn moet je hier al wonen voordat je naar de basisschool gaat. Anders heb je de normen en waarden van een andere stad. Ik was voor Ajax vanaf het moment dat ik voor het eerst naar voetbal keek.' Adje, niet opgenomen in dit boek, draaide de werkelijkheid zo dat zijn eigen regels voorschreven dat hij meetelde als Amsterdammer.

Het gevoel van een Amsterdammer zijn gaat dieper dan bij het Nederlanderschap. Veel ondervraagden voelden zich wel Amsterdammer, maar niet per se Nederlander. Dries Boussatta, tegenwoordig eigenaar van een koffiebarimperium in Amsterdam-West, voetbalde voor zowel het Nederlands als het Marokkaans elftal.

Eerst vroeg ik hem voor welk land hij nu zou kiezen. Het antwoord: 'Marokko. Ik voel me meer Marokkaan dan Nederlander. Hoe hard je ook je best doet, je wordt altijd gezien als een buitenlander.' En als er een Amsterdams nationaal elftal bestond? 'Dan zou de keuze makkelijk zijn. Ik zie het al voor me: ik op rechts, Edgar Davids op links, Michael Reiziger en André Ooijer erachter. Ik noem nu alleen Amsterdammers op van mijn leeftijd hè, van mijn jaargang bij Ajax.'

De stad bestaat zeventienhonderdvijftig jaar. Hoe leven mensen hier nu samen? Het wordt steeds duurder om in Amsterdam te kunnen wonen, wat zijn de gevolgen? Het is vijftientig jaar geleden dat de Tweede Wereldoorlog begon, hoe heeft dat de stad getekend? De massamigratie begon zo'n zestig jaar geleden, hoe is Amsterdam daardoor veranderd? Niet lang erna begonnen de zelfbenoemde échte Amsterdammers te verhuizen naar oorden als Purmerend en Almere, wat zijn de gevolgen geweest?

Zoals volkszanger Harry Slinger verderop in het boek zegt: 'Wij zijn een havenstad, met zeelui, zo zijn de Wallen ontstaan. Het is altijd een vergaarbak geweest van nieuwe mensen die hier kwamen wonen.'

Wie wonen hier na zeventienhonderdvijftig jaar en waarom, en hoe is het zo gekomen? Wie zijn die mensen?

Zuid

Wat kan ik zeggen over Zuid? Ik ben er niet geboren, waarover straks meer, maar wel opgegroeid. De arrogantie van Zuid kan in de rest van de stad zorgen voor milde irritatie, soms ook agressie. Als kind in Zuid kende ik natuurlijk niets anders, in mijn wereldje kwam iedereen ervandaan.

Later, op het Barlaeus Gymnasium, werd dat wereldje uitgebreid met het Centrum, de grachtengordel. De onuitgesproken boodschap die je meekreeg was wel: Zuid en Centrum, dat zijn de beste buurten van de stad, alles daarbuiten is toch van minder garnituur.

Al mijn boeken, de romans die ik heb geschreven, spelen zich voornamelijk af in Zuid. Het is een dankbaar decor. En ook dit boek begint er weer. Wat ik ooit op het schoolplein bedacht, waar het idee ontstond voor deze serie gesprekken: Zuid is wel veranderd sinds ik daar zelf op school zat.

De korte samenvatting: tijdens mijn jeugd werd Zuid bewoond door een culturele elite, de inkomens waren misschien iets bovenmodaal, maar niet veel. Als kind kwam ik thuis bij klasgenoten van wie de ouders een paar verdiepingen bewoonden in de Van Breestraat, bij het Vondelpark. Die ouders waren hippies, in een soort woongroep, of een commune. Op aftandse banken zaten ze te blowen.

Diezelfde panden worden nu verkocht voor miljoenen euro's en bewoond door mensen die niet noodzakelijk bij een culturele elite horen. Wel bij een financiële elite.

Jeroen Krabbé, acteur

(Amsterdam, 1944)

AMSTERDAMS

‘Op de fiets door de stad rijden.’

ACCENT

‘Ik praat niet met een Amsterdams accent, maar kan het wel nadoen. Daar ben ik acteur voor.’

HUUR OF KOOP

‘We huren dit huis sinds 1970, toen had ik helemaal geen geld. Ik heb wel geprobeerd het te kopen, maar ben nu blij dat ik het niet heb gedaan. Al dat onderhoud.’

RUST OF DRUKTE

‘Stilte vind ik in mijn atelier. Drukke is hier vlakbij, in de zomer in het Vondelpark. Maar dan zijn wij meestal de stad uit.’

RANDSTAD OF PROVINCIE

‘Wij zijn veel in ons huisje in Dalfsen. Ik voel me niet anders, ik ga zo mee in het dorpse. Daar zeggen ze: mij niet gezien, in Amsterdam, veel te druk. Dat valt wel mee, vind ik. En het culturele aanbod hier is zo prettig.’

Vanuit het keukenraam wijst Jeroen Krabbé naar het gapende gat schuin tegenover zijn huis, in de Van Eeghenstraat. Daar stonden tot voor kort twee monumentale panden, grenzend aan het Vondelpark. Die zijn nu afgebroken en worden aan het zicht onttrokken door een hek met een geel doek waarop staat: LUYBEN SLOOPWERKEN.

Aan de keukentafel vertelt Krabbé over het boek dat hij nu leest: *De Beethovenstraat* van Frank van Kolfschooten. ‘Daarin krijg je een beeld van hoe een stad functioneert. En van wat zich in die straat heeft afgespeeld.’

Buiten, op de muur van het souterrain, staat de naam van de architect: Baanders. ‘Dat is zijn handtekening, dit huis is